

Themazetting OBPWO 2024

*Advies over het ontwerp van themazetting voor het
Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht
Wetenschappelijk Onderzoek 2024*

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Advies op vraag van Ben Weyts, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand op 11 maart 2024

Uitgebracht door de Algemene Raad op 25 april 2024 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep OBPWO op 19 april 2024

Inbreng van de Raad Levenslang en Levensbreed Leren op 16 april, de Raad Basisonderwijs op 17 april en de Raad Secundair Onderwijs op 18 april 2024

Dossierbeheerder: Marleen Colpin

Inhoud

1	Situering.....	2
2	Algemene opmerkingen	2
2.1	Onderwijsniveaus waarop de voorgestelde thema's betrekking hebben	2
2.2	Criteria voor advies over de thema's	2
3	Bespreking van de thema's	3
3.1	Thema 1: Taalscreening en taalintegratietrajecten in het kleuteronderwijs.....	3
3.2	Thema 2: Communicatie over onderwijs(beleid): praktijken, noden, scenario's	3
3.3	Thema 3: Kennisrijk curriculum in het kleuteronderwijs	4
3.4	Thema 4: Programmatieprocedures in functie van een rationeel opleidingsaanbod in het secundair onderwijs in de Vlaamse onderwijscontext	5
	Bronnen.....	6

1 Situering

De Vlaamse Onderwijsraad heeft op 11 maart 2024 de adviesvraag ontvangen over het ontwerp van themazetting voor het Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (OBPWO) 2024.

Het ontwerp bevat twee thema's die betrekking hebben op het kleuteronderwijs, een thema over het secundair onderwijs en een thema voor alle onderwijsniveaus excl. hoger onderwijs.

In dit advies gaat de Vlor in op de themazetting. Daarnaast werkt de Vlor aan een kaderadvies over onderwijsonderzoek waarin o.a. op OBPWO als programma voor onderwijsonderzoek zal ingegaan worden.

2 Algemene opmerkingen

2.1 Onderwijsniveaus waarop de voorgestelde thema's betrekking hebben

De Vlor waardeert de inhaalbeweging voor wetenschappelijk onderzoek over onderwijs aan jonge kinderen. We zien al enkele jaren dat onderwijs aan jonge kinderen beleidsmatig steeds meer aandacht krijgt. Kwaliteitsvol onderwijs aan jonge kinderen heeft een grote impact op de sociale, fysieke en cognitieve ontwikkeling van kinderen en op hun latere schoolloopbaan. Het loont zowel voor het kind als voor de maatschappij om daarin te investeren. Het is positief dat we dat ook weerspiegeld zien in deze themazetting met twee thema's voor het kleuteronderwijs.

Dat mag echter niet ten koste gaan van andere onderwijsniveaus en -vormen zoals het volwassenenonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs, die ook in deze themazetting weer geen plaats hebben, ondanks de duidelijke noden aan onderzoek én het feit dat zij ook niet gevat zijn in de scope van Leerpunt. We vragen dan ook om een thema op te nemen voor volwassenenonderwijs en/of deeltijds kunstonderwijs. Voor het volwassenenonderwijs bijvoorbeeld: onderzoek naar de doorstroom van (A)AV naar het hoger onderwijs en het rendement daarvan en de ervaringen daarmee; de impact en de gepercipieerde kwaliteit van het volwassenenonderwijs; het opkrikken van geletterdheid bij volwassenen in en door het volwassenenonderwijs; onderzoek naar de leerwinst bij geïntegreerde trajecten (NT2 + beroepsopleiding); geëigende didactische aanpak voor volwassen leerders. Voor het deeltijds kunstonderwijs biedt het recente advies n.a.v. 5 jaar DKO inspiratie voor onderzoeksthema's.¹

2.2 Criteria voor advies over de thema's

We benaderen de thema's vanuit de criteria die ook in eerdere adviezen over OBPWO-themazettingen gehanteerd werden.²

¹ Vlor, Raad Levenslang en Levensbreed Lereren. [Tijd voor kunst. Evaluatie van 5 jaar niveaudecreet dko](#). 26 maart 2024.

² Vlor, Algemene Raad. [Themazetting OBPWO 2023. Advies over het ontwerp van themazetting voor het Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek 2023](#). 23 maart 2023. En: Vlor, Algemene Raad. [Meer gedragenheid en minder sturing voor thema's OBPWO 2022. Advies over ontwerp van themazetting voor Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek 2022](#). 24 februari 2022.

Voor de Vlor is het belangrijk dat de thema's **pertinent** zijn, dat ze vertrekken vanuit uitdagingen op het terrein en dat ze duurzame inzichten kunnen opleveren om het onderwijs(beleid) op (middel)lange termijn te versterken.

Ook de kennisvragen moeten pertinent zijn en **voldoende ruimte laten** voor de onderzoekers om vanuit hun eigen paradigma en methodologie voorstellen te doen. Als we de vragen als te sturend ervaren – wat in deze themazetting soms het geval is – geven we aan hoe ze meer open kunnen geformuleerd worden.

Het geheel van een thema moet **voldoende gefocust** zijn. We stellen vast dat enkele voorgestelde thema's heel breed zijn en doen hierna voorstellen om de focus te verscherpen.

Tot slot bekijken we of het geheel **haalbaar** lijkt binnen het voorziene tijdsbestek (2 jaar) en het voorziene budget (375.000 euro per thema).

3 Bespreking van de thema's

3.1 Thema 1: Taalscreening en taalintegratietrajecten in het kleuteronderwijs

De Vlor adviseert om dit thema op te nemen in de themazetting voor OBPWO 2024. Het sluit aan bij de beleidsontwikkelingen rond de KOALA-screening en de impact van de invoering ervan voor de praktijk.

Bovendien is het van belang om werk te maken van een langetermijnbeleid rond de KOALA-screening en daarbij wetenschappelijke evidentie mee te nemen. In eerder advies vroeg de Vlor om “zo snel mogelijk verdiepend, wetenschappelijk langetermijnonderzoek op te zetten naar: 1) de effecten van de taalscreening op klas- en schoolpraktijk en 2) de meerwaarde van de screening voor de taalontwikkeling van kinderen, ook in relatie tot bestaande instrumenten.”³ Dit onderzoek kan een opstap zijn om dat langetermijnbeleid verder uit te bouwen, gevoed door wetenschappelijk evidentie. De praktijkgids kan een meerwaarde vormen voor scholen.

De kennisvragen zijn voor de Vlor allemaal pertinent, voldoende breed en open geformuleerd en hebben het potentieel om waardevolle inzichten op te leveren. Het geheel is echter zeer omvangrijk en omvat verschillende luiken die elk op zich het voorwerp van een eigenstandig onderzoek zouden kunnen vormen. De Vlor vraagt dan ook om het voorziene tijdspad en budget te herbekijken.

We hebben nog de volgende suggesties voor de oproep:

- Overweeg om ook het perspectief van de ouders mee te nemen.
- Zorg dat de praktijkvoorbeelden bij een voldoende ruime en diverse groep van scholen verzameld worden, zodat het resultaat voldoende te transfereren is.

3.2 Thema 2: Communicatie over onderwijs(beleid): praktijken, noden, scenario's

De Vlor ervaart dit als een pertinent thema. 25 jaar geleden werd al een OBPWO-onderzoek naar overheidscommunicatie gevoerd.⁴ Het communicatielandschap is sindsdien grondig veranderd.

³ Vlor, Raad Basisonderwijs. [Langetermijnbeleid rond de taalscreening bij kleuters](#). 10 mei 2023, p.5

⁴ [OBPWO 98.12 Optimalisering van de overheidscommunicatie over het onderwijsbeleid met het onderwijsveld](#)

De invulling van het thema is echter heel breed. We adviseren om het beter af te bakenen met het oog op heldere conclusies. Dat zal ook de haalbaarheid binnen het voorziene tijdsplan en budget ten goede komen.

Richt de focus van het advies sterker op de communicatie van de overheid, nl. die communicatie die scholen verplicht moeten opvolgen. Verduidelijk of het over communicatie over regelgeving gaat of breder. Ook daar zit een kans tot afbakening. We gaan ervan uit dat de regelgeving over overheidscommunicatie het referentiekader vormt om na te gaan of de overheid zich aan haar eigen regels voor (timing van) communicatie houdt. Bijvoorbeeld: of ze over nog niet beslist beleid enkel feitelijk en op zakelijke toon communiceert⁵ om geen verwarring te creëren bij scholen en personeel. Zij hebben immers nood aan zekerheid om regelgeving correct toe te passen. Of: hanteert de overheid een heldere structuur in regelgevende communicatie? Of: is de communicatie over regelgeving altijd correct?

Het is logisch dat de communicatie van de onderwijsactoren (onderwijsverstrekkers, vakbonden, ...) meegenomen wordt in een schets van het totaalbeeld aan informatiebronnen voor onderwijsprofessionals. Maar die organisaties zijn vrij in de keuze van hun communicatiestrategie en het personeel, de directeurs en schoolbesturen kunnen kiezen bij welke organisatie ze zich extra informeren, naast de officiële communicatie van de overheid.

Het voorstel moet verduidelijken hoe dit onderzoek zich verhoudt tot de lopende gebruikersonderzoeken naar Klasse (incl. SchoolDirect) en KlasCement.

3.3 Thema 3: Kennisrijk curriculum in het kleuteronderwijs

Dit thema heeft een betere onderbouwing nodig alvorens het kan opgenomen worden in de definitieve oproep. De Vlor mist coherentie en dringt aan om de kennisvragen meer open te formuleren.

In de inleiding wordt gesteld dat er nog veel discussie is over wat een gepast curriculum voor jonge kinderen moet inhouden. Toch worden de kennisvragen meteen toegespitst op een kennisrijk curriculum. Vanwaar die enge focus? Als er nog veel discussie is, lijkt het meer aangewezen om een analyse te maken van wat het curriculum moet/kan inhouden.

Door de focus op een kennisrijk curriculum te leggen, wordt er al een specifiek antwoord gegeven, dat ook vragen oproept bij de verhouding tot het actuele beleidsproces waarbij nieuwe eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs ontwikkeld worden,⁶ geënt op het kader met 16 sleutelcompetenties. Hoe verhoudt het thema zich tot dat kader en ruimer tot competentiegericht onderwijs? Het kennisrijk curriculum kan potentieel op gespannen voet staan met het actuele beleidsproces. Het is belangrijk om duidelijk te zijn naar het onderwijsveld over die verhouding en de intenties van dit onderzoek.

De kernbegrippen moeten in de oproep verhelderd worden, zodat ze als vertrekpunt kunnen dienen voor de onderzoekers. Die kernbegrippen zijn ‘kennisrijk’ en ‘curriculum’. ‘Curriculum’ is een meerlagig begrip. Wat bijvoorbeeld duidelijk moet worden is of het samenvalt met de onderwijsdoelen die het Vlaams Parlement goedkeurt. Verder vragen we om te verduidelijken wat bedoeld wordt met ‘academische inhoud’ in het kleuteronderwijs. Ook ‘de algemene kwaliteit van

⁵ <https://www.vlaanderen.be/vlaanderen-intern-communicatie/instrumenten-voor-goede-communicatie/regelgeving-voor-overheidscommunicatie/actieve-openbaarheid-van-bestuur>: “Uit de overheidscommunicatie moet duidelijk blijken in welke fase besluitvorming of een project zich bevindt. Als het om niet beslist beleid gaat, moet de communicatie feitelijk van aard en zakelijk van toon zijn.”

⁶ De Raad Basisonderwijs kreeg een actuele stand van zaken door het kabinet Onderwijs op 13 maart 2024.

het basisonderwijs' (zie eerste kennisvraag) vraagt verduidelijking, gezien de brede interpretatie die aan dat begrip kan worden gegeven.

3.4 Thema 4: Programmatieprocedures in functie van een rationeel opleidingsaanbod in het secundair onderwijs in de Vlaamse onderwijscontext

Dit is een pertinent thema. Vanuit de context van de modernisering van het secundair onderwijs en de programmatiebewegingen die het nieuwe studieaanbod met zich meebrengen, kan het interessant zijn om te onderzoeken en beschrijven welke overwegingen scholen maken bij het bepalen van hun aanbod.

Een 'rationeel' aanbod vormt het uitgangspunt van het onderzoek. Bij de oproep moet in de situering beter geïdentificeerd worden wat daarmee bedoeld wordt.

De overwegingen van scholen vormen slechts een facet van de hele programmatieprocedure. In de regelgeving zijn criteria vastgelegd voor programmaties waarvoor de Vlaamse Regering haar goedkeuring moet geven, waarvoor zij voorafgaand aan de beslissing adviezen inwint bij adviesraden, de Onderwijsinspectie en de administratie. Het hele proces bepaalt wat er uiteindelijk geprogrammeerd wordt. Dat bredere perspectief missen we in het voorstel. Dat perspectief zal alleszins nodig zijn om de antwoorden op de kennisvragen te interpreteren, maar beter nog: neem het op als voorwerp van onderzoek. Een interessante vraag kan ook zijn hoe scholen op lange termijn omgaan met aanbod dat ze (mogen) programmeren.

Als het onderzoek verbreed wordt, zal dat impact hebben op het budget en de timing. Bij de timing stelt de Vlor zich sowieso vragen. Scholen hanteren een langetermijnstrategie voor hun programmatiebeleid. De nieuwe regelgeving is nog maar recent vastgelegd en de modernisering is nog niet volledig uitgerold. De vraag is dan ook of dit onderzoek, als het op korte termijn opstart en twee jaar loopt, voldoende duurzame inzichten zal opleveren.

Leen Van Heurck
algemeen secretaris

Ann Verreth
voorzitter

Bronnen

Vlor, Algemene Raad. [Themazetting OBPWO 2023. Advies over het ontwerp van themazetting voor het Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek 2023](#). 23 maart 2023.

Vlor, Algemene Raad. [Meer gedragenheid en minder sturing voor thema's OBPWO 2022. Advies over ontwerp van themazetting voor Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek 2022](#), 24 februari 2022.

Vlor, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [Tijd voor kunst. Evaluatie van 5 jaar niveaudecreet dko](#). 26 maart 2024.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Langetermijnbeleid rond de taalscreening bij kleuters](#). 10 mei 2023, p. 5.

[OBPWO 98.12 Optimalisering van de overheidscommunicatie over het onderwijsbeleid met het onderwijsveld](#)

www.vlaanderen.be/vlaanderen-intern-communicatie/instrumenten-voor-goede-communicatie/regelgeving-voor-overheidscommunicatie/actieve-openbaarheid-van-bestuur

Kabinet van de viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand (2024, 13 maart). *Tussentijdse terugkoppeling ontwikkelproces onderwijsdoelen basisonderwijs* [Toelichting voor de Raad Basisonderwijs]. Vlaamse Onderwijsraad.

